

Kadın ve Melankoli: "Carrie" Filmi Üzerinden Bir İnceleme

Ayşegül KESİRLİ*

Özet

Anahtar kelimeler: melankoli, kadın, cadılık

Bu makale, üç bölümde *Carrie* (Brian De Palma, 1976) filminin "melankoli" kavramı üzerinden nasıl okunabileceğini açıklamaya çalışır. Makalenin ilk bölümü melankoli kavramında öne çıkan ve melankoliyi patolojik bir sorun olarak ele alan Antik Yunan teorisi *Quattuor Humores* ile bu teorinin kadın olma haliyle olan bağına tartışır. İkinci bölümde *Carrie*'nin melankolik karakter yapısı incelenir. Brian De Palma'nın kullandığı anlatım teknikleri ve mizansen öğeleri göz önünde bulundurularak, *Carrie*'nin bir kadın olarak melankoli teorisi içerisinde kendisine nasıl bir yer bulduğu araştırılır. Makalenin son bölümünde ise *Carrie*'nin melankolik karakterinin onu nasıl bir cadı temsiline dönüştürdüğüne odaklanılır. Melankolik karakter yapısına sahip olan tüm kadınları cadılıkla itham eden demonolog Johann Weyer'in sözlerine referans verilerek, *Carrie*'nin melankolik karakteri ve annesinin *Carrie*'ye dair suçlamaları incelenir.

Tüm bu analizlerin sonucunda ise *Carrie*'nin sıra dışı bir genç kızdan cadılıkla suçlanan canavarımsı bir kadına dönüşümünün kaynağında yatan melankolik karakter yapısının en can alıcı ipuçları mercek altına alınarak sonuca ulaşılır.

Summary

Keywords: Melancholia, Womenhood, Witchcraft

This article questions the notion of "melancholy" through Brian De Palma's film *Carrie* (1976) in three sections. First of all, the Ancient Greek theory named *Quattuor Humores* that declares melancholy as a medical condition and tries to explain the symptoms of melancholy through bodily fluids is examined. In the second section, *Carrie* is introduced as a melancholic character and her melancholic nature is explained through the narration techniques used by Brian De Palma and the grammatical language of the film. And finally in the last section, the article focuses on how the melancholic character of *Carrie* let her to be considered as a witch. Using the ideas of famous demonologist, Johann Weyer, who believed that the women with melancholic characteristics were witches, the article explains how *Carrie*'s melancholic character and her mother's attitudes mark her as a witch.

Consequently, the researches and analyses in this article are concluded by focusing on *Carrie*'s melancholic character switching from an outrageous teenage girl to a monstrous witch.

1. Dört Özsu ve Kadınlık Durumu

Antik çağda öne çıkan beden öz suları teorisi *Quattuor Humores*'e göre bedende bulunan dört sıvı bireyin karakterini belirlemede büyük rol oynamaktadır. 'Kan, sarı safra, kara safra ve balgam'dan oluşan bu bedensel sıvı dörtlüsü, doğada bulunan dört elementle ve mevsimlerle eşleştirilir. Bu teoriye göre bedenin farklı organlarında ikamet ederek, dört ana karakter yapısını oluşturduğu söylenen bu dört

sıvıdan kara safranın melankolik karakter yapısına neden olduğu iddia edilmektedir.

Bu teoriye göre kara safra, sonbahar mevsimi ile eşleştirilir. Hava, ateş, toprak ve sudan oluşan dört element grubundan toprakla aynı grupta yer alan kara safra, öğleden sonraları bastıran melankoliyle bireyleri kısaca asık suratlılığa ve dik kafalılığa mahkûm eder (1). "Bu öz sularından birinin baskın çıkma-

sı dengesizlik ve hastalık anlamına gelirken, sağlıklılık da bedendeki bu dört özsuynun dengeli ortak etkisi" (2) olarak tanımlanır. Kos Adası Kitaplığında Hipokrat'ın kaleme aldığı iddia edilen yapıtlara göre kara safra "bedenin diğer özularının karışımını bozabilmektedir" (3).

Dörthe Binkert, **Melankoli Kadındır** adlı kitabında antik çağda melankolik kişilerde baskınlaşığına inanılan kara safranın kadın kanı ile yan yana düşünülebileceğini belirtir. Binkert'e göre melankolinin ilk hecesi olan '-me' aynı zamanda *menstruasyon*'un (4) ilk hecesini de oluşturmaktadır. "ME aynı zamanda Babillerin 'ana bilgeliği' anlamında kullandıkları sözcüktür"(5). "ME Sankristçe 'medha' (kadın bilgeliği) ve Mısır dilindeki 'met' (aynı anlamda) sözcüğüyle de akrabadır. (...) 'met', Yunanlılardaki meter (anne) gibi aynı zamanda ondalık bir hesap sistemini de tanımlar. ME ile ayrıca kaderin gizemli gücü, dinsel esin ve iyileştirici büyüler (tıp) kastedilmektedir. Ana tanrıçanın pek çok ismi bu kökten türetilmiştir. Örneğin [...] Demeter ve Medusa."(6) Bu benzeştirmelerin yerinde olduğu kabul edilirse melankolinin kadınla ve kadın kanıyla sıkı bir bağ içinde olduğu öne sürülebilir. Bu da kara safrayı, kadın kanını simgeleyen menstrual kanla yan yana düşünmeye götürebilir.

Bununla beraber, kara safranın menstrual kanla benzeştirmenin bir başka yolu da her iki sıvının da insan bedeni ve ruh hali üzerinde yarattığı etkileri ortaya koymaktan geçer. Kara safranın yükselmesiyle ortaya çıkan melankoli, kişinin ruh halini alt üst eder. Hipokrat'ın tanımına göre "Melankoliklerde uykusuzluk, korku nöbetleri, çevresinden uzaklaşma, dalgınlıklar, öfke krizleri, hüznün görülür. Bu insanlar konuşmak istemezler. Sorulduğunda kısa ve isteksiz yanıtlar verirler." (7) Binkert de kara safranın yarattığı etkiler için "insanı dönüştürebilir, insanı kehanetten esrimeye, oradan cinnete ve deliliğe götürebilen farklı bir ruhsal ve zihinsel duruma sokabilir" demekte ve bu değişimlerin menstruasyon dönemindeki kadınlara da atfedildiğine dikkat çekmektedir. Kadınların menstruasyon döneminde "duygusal olarak daha duyarlı, daha 'hırçın,' hatta kavgacı bir eğilim içine"(8) girdikleri söylenmektedir. Kara safranın yarattığı etkilerle menstrual kanın kadın üzerinde yarattığı etkiler bu şekilde yan yana konulduğunda kadın var oluşu gereği belirli periyotlar içerisinde melankolikleşen bir varlık olarak tanımlanır. Nitekim Hipokrat "kadının dişil yapısı nedeniyle doğal olarak hasta"(9) olduğunu varsaymıştır.

"Wilhelm Loewenthal da 1894'te [...] 'hamile olmayan veya emzirmekte olmayan ve bu nedenle cinsel

olgunlukta olan menstruasyon halindeki kadın normal değildir"(10) demiştir. Bunun yanı sıra Petrus Andrea Matthiolus 1500-1577 yılları arasında "menstrual kanın delirtici özelliği"(11) olduğundan bahsetmiştir. Bütün bu sözler eski kültürlerde kadının doğurma yeteneğinin olağanüstü bir yetenek, neredeyse bir büyü gibi algılanması(12) "9. yüzyıldan itibaren giderek belirginleşen 'demon [iblis] kadın' kimliği"(13) ve mitolojileri süsleyen kadın canavarların çokluğuyla birleştirildiğinde, kadının toplumun dışına itilen, ötekileştirilen, huyu suyu belirsiz, neredeyse canavarımsı bir varlık olarak algılandığı öne sürülebilir.

Kadının toplum dışında itilen, yalnız bırakılan canavarımsı bir varlık olarak yansıtıldığı en belirgin alanlardan biri korku sinemasıdır. Kadınların, erkek iktidarını tehdit eden, bedensel marifetleriyle yasal ve yasal olmayan, ahlak ve ahlak dışı, bedenin içi ve dışı arasındaki sınırı ihlal eden, gerektiğinde büyü ile içli dışlı olabilen karakterler olarak yansıtılmaları onların canavarımsı var oluşlarını ortaya koyan unsurlar arasındadır. Kadınların korku sinemasında bedensel olarak parçalanmaları, kana bulanmaları da onların canavarımsı, ötekileşen, toplumsallaşamayan yaratılışlarını besler. Yaratılışındaki 'tuhaflıklardan' dolayı ötekileşen, toplumun içinde kendisine uygun bir yer bulamayan, periyodik olarak delirdiği öne sürülen, doğuştan hasta kabul edilen kadının bu hali, dış dünya ile ilişkisini kesen, topluma uyum sağlayamayan, ancak aynı zamanda büyü, olağanüstü, kaynağı belirsiz dâhiyane yeteneklere sahip olan(14) melankolik figürle oldukça benzeşmektedir.

Tarih içinde kadınlara atfedilen benzer sebeplerden cadı olarak nitelendirilen birçok kişinin, aynı zamanda melankoli kavramının çatısı altında incelenmesi de bu nedenle tesadüf değildir. Ünlü Hollandalı demonolog(15) Johann Weyer, cadıların melankoliden muzdarip olduğunu öne süren ilk isimlerden biridir. Ortaçağda zamanla "geçimini sağlayamayan, toplumsal ve dinsel görevlerini yapmakta kusur gösteren, hüznünlü melankolik insanlar[ı]"(16) tanımlar hale gelen ve yedi günahın biri sayılan *acedia*(17), aynı zamanda cadılığın ve melankolikliğin aynı çerçevede tartışılmasına mekân hazırlanmıştır. "Gerek melankoliklerin gerekse cadıların yaşamdan, toplumsal yapılanmalardan, insanlar arası ilişkilerden olumsuz deneyimleri olduğu açıktır. Ortaçağ engizisyon kayıtlarına göre, cadılar da melankolikler gibi, toplumsal yerleşim yerlerinden uzaklarda barınan, insanlarla ilişkileri pek sevmeyen, yalnız yaşayan, toplumsal kuralları, aile ilişkilerini yadsıyan, yüzlerinin

de öfkeli bir hüznle az konuşan, kuşkulu bir kaygıyla çok düşünen, donuk yüzlü, bedensel ve ruhsal işlevleri yavaşlamış, ama bilgili insanlar olarak betimlenmişlerdir. Cadılar çok kez 'şeytani melankolik' olarak tanımlanmışlardır"(18).

Weyer'in cadı kadınlar üzerinden yaptığı tanımlamalar da kadınlarla melankolikleri birbirlerine bağlamaya vesile olur. Weyer, *Lamia*(19) olarak adlandırdığı bu kadınların melankoliden muzdarip oldukları için dini inançlarının zayıfladığını ve bu nedenle de şeytandan gelen saldırılara, ele geçirilmeye açık hale geldiklerini ileri sürer. Weyer'in cadı kadınları hayal güçleri tarafından gözlerinin kör edilmiş olarak tanımlaması hayal dünyalarına gömülen melankoliklerle aralarında bir bağ kurmamıza neden olur. Ayrıca Weyer, melankolinin şeytani saldırılara açık bıraktığı bu kadınların, ancak dini inançlarının kuvvetlendirilerek tedavi edilebileceğini öne sürer(20).

2. Carrie'nin Melankolisi

Kara safra ile menstrual kan arasında insan bedenine yaptıkları etkiler açısından bir benzerlik bulunduğuna işaret eden Dörthe Binkert'in bu yaklaşımının geçerli olduğu varsayıldığında **Carrie** filmi nin açılış sahnesi bu filmi melankoli kavramı üzerinden okumaya çalışan bu makale için anlam kazanmaktadır.

Bu sahnede sınıf arkadaşları tarafından aşağılandığını gördüğümüz Carrie (Sissy Spacek), banyo yapmaktadır. Kendi bedenini okşayarak zevk alırken izlenen Carrie'nin bu ritüeli andıran ruh hali vajinasından kan geldiğini fark etmesiyle sona erer. Bu durumun ne anlama geldiğini bilmeyen Carrie, ciddi şekilde yaralanıp ölmek üzere olduğunu zannederek etrafındakilerden yardım ister. Panik halindedir. Carrie'nin adet görmekte olduğunu anlayan sınıf arkadaşları onunla alay ederek, kendisine kâğıt mendil ve benzeri cisimler fırlatırlar. Bu sahnede Carrie'nin bedeninin içinden akan menstrual kanın, kara safra işlevi kazandığı söylenebilir. Banyo sahnesinin ardından nasıl bir karakter yapısına sahip olduğu daha net bir biçimde anlaşılacak olan Carrie, kadınlığa adım attığı banyo sahnesinde aslında doğuştan hasta olduğu iddia edilen cinsiyetinin melankolik yapısı ile yüzleşmek zorunda kalmaktadır.

Aristoteles'in yazdığı iddia edilen **Problemata**'da, olağanüstü kişiliklerin çoğunlukla melankoliden muzdarip olduğunun altı çizilmektedir. Bahsi geçen bu olağanüstü kişilikler filozoflar, ozanlar

gibi ortaya yeni bir düşünce veya yeni bir eser çıkarabilen, kısaca yaratma kabiliyetine sahip olan varlıklardır.

Carrie'nin yaşadığı menstrual kan kaybı, kadınlarda var olan mucizevî doğurma/yaratma kabiliyetinin dışı vurumudur. Bu haliyle Carrie, yeni bir canlı var edebilme, yaratabilme potansiyeli taşıdığını dışı vurduğu an, melankolik mizacını da gözle görünür kılmış, sınıf arkadaşlarının ilgisini üzerine toplamıştır. Ancak Carrie'nin olağanüstü kişiliği sadece bütün kadınlarda var olan doğurma kabiliyetinden kaynaklanmamaktadır. Sınıf arkadaşları tarafından köşeye kısırılmış bir şekilde vücudundan kan gelmesinin şokunu üzerinden atlatmaya çalıştığı sırada Carrie'nin öfkesi soyunma odasında bulunan bir ampulün de patlamasına yol açar.

Carrie'nin *telekinezi*(21) gücü onun olağanüstülüğünün bir göstergesidir. Bu gücün ilk olarak Carrie'nin vücudundan menstrual kan geldiği sırada ortaya çıkması da tesadüf değildir. Kara safranın bedende baskın çıkmasıyla, bedenini içini sarmasıyla oluşan melankolik kişilik yapısı, filmde Carrie'nin bedenini menstrual kanın sarmasıyla belirginleşir ve Carrie'nin menstruasyon yaşaması ile olağanüstülüğünü keşfetmesi de aynı zamana denk düşer. Bu denkleme kara safra ve menstrual kan benzerliğiyle ve melankolik kişiliklerin olağanüstü olduğu fikriyle birleştirildiğinde Carrie'ye melankolik bir karakter gözüyle bakmak daha mümkün hale gelir.

Bununla beraber, ilerleyen sahnelerde Carrie'nin okul içinde ve evinde nasıl bir ruh hali sergilediğine de şahit olunur ve onu melankolik olarak nitelendirmek daha kolaylaşır. Hipokrat'ın tanımına göre daha önce de belirtildiği gibi "*Melankoliklerde uykusuzluk, korku nöbetleri, çevresinden uzaklaşma, dalgınlıklar, öfke krizleri, hüzn görülür. Bu insanlar konuşmak istemezler. Sorulduğunda kısa ve isteksiz yanıtlar verirler*"(22) Hipokrat, başka bir yapıtında melankolik olma halini "*çökkün, umutsuz, tüm cesaretini yitirmiş bir durum. Üzüntülü. Acı içinde kıranma. Işıktan ve insandan kaçma. Karanlığı sevmek... Konuşmaktan, herhangi bir şeye, soruya muhatap olmaktan kaçınma*"(23) olarak tanımlamaktadır.

Carrie'de yukarıda bahsedilen bütün özelliklerin bulunduğu gözlenir. Banyoda yaşanan sahnede telekinezi yeteneği ilk olarak bir öfke, bir hüzn nöbeti sırasında ortaya çıkan Carrie, bu haliyle Hipokrat'ın öfke nöbetlerinden muzdarip olduklarını

iddia ettiği melankoliklere daha da yaklaşır. Çünkü birçok melankolikte olduğu gibi Carrie'nin öfkesi de kabiliyetini doğurur.

Banyo sahnesinin ardından müdürün odasının önünde gördüğümüz Carrie, saçları önünde konuşmaya isteksiz, utangaç bir görüntü çizmektedir. Müdürün odasına girdiğinde kendisine sorulara isteksizce cevap verir. Kollarını göğsünde kavuşturmuş halde ayakta duran ve bir omzu kapıya çevrili şekilde duran Carrie, beden diliyle konuşmak istemediğini vurgulamakta ve içine kapandığının işaretini vermektedir. Bu sırada Carrie'nin telekinezi kabiliyetini tekrar sergilediği görülür. Müdürün ismini yanlış söylemesi üzerine, yanmakta olan sigaralarla dolu bir kül tablasını yere düşürür.

Bu durum Carrie'nin doğada bulunan dört elementle ilişkisini de ortaya koyar. Carrie, yakinen ilk görüldüğü banyo sahnesinde su altındadır. Bu sahnede bir ampulün patlamasına neden olan Carrie, elektrik kaynaklı elementlerle de ilişkide olduğunu belli eder. Yanan sigaralarla dolu bir kül tablasını yere düşürdüğünde ise ateşle olan ilişkisini ortaya koyar. Carrie, filmin farklı sahnelerinde bu elementleri kullanarak değişen ruhsal yapısını yansıtır. Kendisini ateşle ifade ettiğinde cüretkârlığını ve atılganlığını, suyla ifade ettiğinde ise sakinliğini, uyusukluğunu belli eder. Carrie'nin melankolinin elementi olan toprakla ilişkisi de filmin son sahnesinde açıkça gösterilmektedir.

Tüm bu yaşananların ardından Carrie okuldan eve gönderildiği sahnede, annesiyle birlikte oturduğu evin içinde görülür. Bütün perdelerin kapalı olduğu bu evin karanlığı Carrie'nin içinin kararmasının da kaynağıdır. Carrie'nin annesi ile karşılaştığında ise bu evin karanlığının kaynağının da onda aranması gerektiği anlaşılır. Evin dolayısıyla Carrie'nin içini karartan, onun menstrual kanının kara safra işlevi kazanmasından sorumlu kişi aslında annesi Margaret White'tır (Piper Laurie). Menstrual kana tıpkı Petrus Andrea Matthiolus gibi delirtici bir unsur olarak bakan ve onun kadın bedeninin zehirlediğine inanan kişi Margaret White'ın ta kendisidir.

Carrie'nin ve annesinin soyadlarının 'white' yani 'beyaz' anlamına gelmesinin altında da bir anlam gizlidir. Carrie de annesi de dünyaya geldiklerinde toplum onları ayırt edebilmek, kabullenmek ve onlara kendilerine has bir kimlik vermek amacıyla beyaz olarak adlandırmış, ancak onlar toplumun dışı-

na çıkarak, toplumdan ayrı, inzivada bir hayat yaşayarak yüzlerini siyaha, melankoliye çevirmişlerdir. Soyadlarının beyaz anlamına gelmesi Carrie ve annesinin topluma, sosyal yaşamla olan zıtlıklarını ortaya koyar.

Carrie'nin melankolik mizacı Tommy Ross (William Katt) ona mezuniyet balosuna gitmeyi teklif ettiğinde de devam eder. Bu sahnede Carrie, kütüphanede kitapların arasına gömülerek, telekinezi yeteneğinin sınırlarını çözmeye uğraşırken görülür; Tommy yanına yaklaştığında paniğe kapılır, başını önüne eğerek iletişimden kaçınır ve kendisine sorulara birer kelimeyle yanıtlar verir. Tommy'nin kendisine yaptığı teklifin ardından kaçan ve merdiven altına saklanan Carrie, melankolik karakterini bu noktada da ortaya koyar.

İlerleyen sahnelerde annesine bir erkek tarafından mezuniyete davet edildiğini söylediğinde ise annesinin Carrie'nin hiçbir şey yemediğine dikkat çekmesi de onun melankolik tavrının bir belirtisidir. Bu sahnenin sonunda annesi Carrie'nin mezuniyete gitmesine izin vermez ve sinirle pencereleri kapatmak üzere beraber oturdukları masadan kalkar. Tam bu sırada Carrie, telekinezi kabiliyetini kullanarak pencereleri kapatır. Annesinin Carrie'nin yeteneğine karşı verdiği tepki ise tam bir Ortaçağ tepkisidir. Margaret White, kızının bu hareketi üzerine onu Ortaçağ'da melankoliklerin itham edildiği gibi cadılıkla suçlar.

3. Carrie'nin Cadıya Dönüşümü

Margaret White'ın Carrie'nin ilk menstruasyonunu yaşadığını öğrenmesiyle yaşananlar aslında Carrie'nin annesi tarafından yeteneğini göstermeden önce de bir cadı olarak kodlandığının işaretini vermektedir. Okuldan gelen telefonla Carrie'nin adet gördüğünü öğrenen Margaret White, Carrie'yi dua etmeye zorlar. Annesinin dizleri önünde yere çökmüş olan Carrie, annesine niçin kendisini menstruasyon konusunda bilgilendirmediğini sorarken, annesi elinde tuttuğu İncil'le kadın neslinin ne kadar zayıf olduğundan bahsedip, Carrie'ye İncil'den bölümler okumaktadır. Böylelikle Margaret White, melankolik mizaçlı cadıları tedavi etmenin yolunun dini inançlarını güçlendirmekten geçtiğini söyleyen Johann Weyer'in yaklaşımını da pratiğe dökmektedir.

Margaret White, doğuştan zayıf olduğuna inandığı kızının, menstrual kanın getireceği delilikle şeytan tarafından ele geçirilebileceğinden yani bir

cadıya dönüşeceğinden korkmakta ve kızını dini metinler yardımıyla şeytandan gelecek saldırıya karşı korumayı amaçlamaktadır. Kızının yaradılış gereği, her kadın gibi potansiyel bir cadı olduğunu düşünen anne, bu durumu engellemek için elinden geleni yapmaktadır. Nitekim Carrie'nin mezuniyet balosuna gitmekte ısrar edip, telekinezi yeteneğini sergilediği sahnede annesi ona sadece kadınlığı nedeniyle potansiyel bir cadı muamelesi yapmaz. Onu hem olağanüstü yeteneğini hem de bir erkekle yakınlaşma isteğini göz önünde bulundurarak doğrudan cadılıkla suçlar.

Filmde, Carrie'nin mezuniyet hazırlıkları sırasında yaşadıkları ve mezuniyet balosunun ilk bölümündeki huzuru bir rüya sekansı gibi verilmiştir. Özellikle Carrie ve Tommy'nin dans ettikleri sahnede parlak ışıklar eşliğinde baş döndürürcesine dönen kamera görünenlerin filmin gündelik gerçekliğiyle bağdaşmadığını, bütün bunların ancak bir rüyada yaşanabileceğini hissettir. Carrie, balonun kraliçesi seçildiğinde daha da parlaklaşan, filmin dokusunu yumuşatan ışıklar ve yavaş çekime geçiş, sekansı daha da rüyalaştırır.

Anlaşılan o ki, Carrie, melankolik mizacı'nın beslediği hayal âlemine kapılmıştır. Kafasından aşağı domuz kanı boşaltıldığı anda da bu hayal âleminde yaşamaya devam eder. Kendisine bakan herkesin güldüğünü gören Carrie'nin bu bakış açısı görüntülerin bir kristalin üzerine yansıyor, kadrajın farklı yerlerinde küçük kareler halinde yer aldığı bir efektle verilmiştir. Görüntüler hem kadrajın tamamını küçük parçalar halinde kaplamakta hem de kendi etraflarında dönmektedirler. Bu dönüş Carrie ve Tommy'nin dans ederken yaşadıkları dönüşü hatırlatır ve hem o dans sahnesinin hem de sınıf arkadaşlarının Carrie'ye gülüşlerinin Carrie'nin hayal gücünde yaratılan görüntüler olduğu anlaşılır.

Barbara Creed'in dediği gibi filmde domuz kanı pek çok kez kadın kanı ile yan yana konmuştur. Chris (Nancy Allen) ve Billy (John Travolta) domuz ağılına gidip, bu kanı elde etmek için girişimde buldukları sırada kadınlarla domuzların benzerliği üzerine bir espri yapılır. Kadınlarla domuzlar arasındaki benzerlik kızların voleybol oynadıkları ilk sahnede Chris'in Carrie'ye pislik yemesini söylemesi ile de pekişmektedir. Carrie Chris'in gözünde pislikle beslenen domuzlarla birdir(24). Bu nedenle Carrie'nin kafasından aşağı domuz kanı boşladığı anda bu kan, kadının kadınlığını simgeleyen menstrual kanla bir tutulabilir.

Menstrual kanla kara safra arasında kurulan benzerlik Carrie'nin aynı zamanda kafa safra-ya bulandığının düşünülmesine de neden olur. Bulandığı bu kara safra/menstrual kan onu gerçekten de çıldırtır. Spor salonundan çıkışları engellemek için kapıları kapatan Carrie, elektrik, su ve ateş gibi elementlerle oynamaya başlar.

Önce telekinezi gücüyle ampulleri patlatan Carrie, daha sonra yangın hortumunun bağlı olduğu vanayı açarak etrafa su saçar. Bu sahnede Carrie'nin etrafa su saçması suyla gelen uyusukluk, sakinlik veya huzur halini insanların üzerine saçmak, onları uyuşturup, sakinleştirmek amacı taşıdığı şeklinde yorumlanabilir. Bu sırada müdürün mikrofonu ele geçirerek herkesi sakin olmaya davet etmesi de bu yorumu destekler. Ancak suyla elektriğin birleşimi birçok insanın ölümüne neden olur. Bu sahnede Carrie'nin en son başvurduğu element ateştir. Gençlik dönemi ile birleştirilen ateş, cüretkârlığın elementidir. Carrie, bu elementten aldığı güçle spor salonunu ateşe boğar. Elementler arasında gidip gelen Carrie'nin bu hali vücut sıvıları arasında bir dengesizlik yaşandığının, dakikadan dakikaya farklı bir vücut sıvısının onu ele geçirdiğinin işareti olabilir.

Bu noktada Carrie'nin melankolisinin maniye dönüşmekte olduğu ileri sürülebilir. **Carrie**, içinde barındırdığı travmatik anne kız ilişkisi ve birçok ayna sahnesiyle psikanalitik paradigmadan da okunabileceğinin işaretlerini veren bir filmidir. Psikanalitik paradigmadan incelenebilecek olan bu konular bu makalenin temel problemiyle çok yakından ilgili olmasalar da Freud'un melankoli kavramını ele alış biçimi, Carrie'nin melankolik ruh halini açıklamaya yardımcı olabilir.

Freud'a göre melankolinin karakteristik özelliklerinden biri de *mani'*ye(25) dönüşebilmesidir. Melankolinin baş ettiği aynı problemlerle boğuşmakta olan maniklerde melankolinin tersine ego yücelmiştir. Mani, belirli bir etkinin sonucunda büyük bir fiziksel enerjinin boşalması ile kendini gösterir. Freud'un sevilen bir objenin bilinç düzeyinde kaybıyla ortaya çıktığını söylediği melankoli maniye dönüştüğünde, kişi egonun sevilen objenin kaybının üstesinden geldiğini ve bu objenin üzerinde yarattığı acılı etkilerden kurtulduğunu ispat etmeye çalışmaktadır. Bunu ispat ederken de açıklıkla kendisine sevilen objenin yerine koyabileceği yeni objeler aramaktadır(26).

Carrie'nin melankolisinin mezuniyet

balosunda dehşet saçtığı sahnede bu tip bir maniye dönüştüğü varsayılabilir. Psikanalitik paradigmadan bakıldığında Carrie'nin hikâyesi annesinden kopmak üzere olan bir bebeğin, annesini kaybederken yaşadığı melankoliyle açıklanabilir. Annesinin ısrarlarına rağmen onu terk edip, mezuniyet balosuna giden Carrie, bu hareketiyle annesinden kopmanın verdiği melankolik durumun üstesinden geldiğinin işaretini verir. Balo sahnelerinin mutlulukla çevrili bir hayal sekansı halinde verilmesi de Carrie'nin dağılan, daha doğrusu uykuya yatan melankoli halini yansıtmaktadır. Bu durumun ardından başından aşağı kan boşanan Carrie'nin yaşadığı bu olayın etkisiyle, uykuya yatan melankoli halini maniye çevirdiği söylenebilir.

Melankoli halindeyken ancak beden eğitimi öğretmeni Bayan Collins'in (Betty Buckley) ısrarıyla aynaya, kendi yüzüne bakan Carrie, bu haliyle Freud'un melankoliklerde görüldüğünü söylediği egosal zayıflığı(27) ortaya koymaktadır. Mezuniyet balosuna hazırlanırken ayna karşısında makyaj yaptığını gördüğümüz Carrie'nin artık ayna imgesine bakmaktan çekinmediği, egosunun güçlenerek sınırlarını genişlettiği, anneden ayrı bir bedene sahip olmanın Carrie'ye herhangi bir korku yaşatmadığı görülmektedir. Spor salonunda dehşet saçtığı sahnede telekinetik gücü sayesinde daha da tehlikeli bir şekilde kendine güvenen, cüretkâr bir kişiliğe bürünen Carrie'nin egosunun maniklerde görüldüğü gibi sınır tanımaz bir boyuta ulaştığı söylenebilir. Bu durum da Carrie'nin melankolisinin mezuniyet balosu sahnesinde maniye dönüştüğü yorumunu yapmayı kolaylaştırır.

Mezuniyet balosu sahnesindeki manik evresinden sonra Carrie, evine yani annesine dönerken görülür. Evin dışarıdan görünüşünde perdelerin pencereleri sımsıkı kapattığı fark edilir ve perdelerden dışarıya yansıyan görüntüden içeride ateş yanyormuş gibi bir izlenim edinilir. Bu görüntünün ardından Carrie içeri girer ve suyun içine oturarak vücudundaki kanları temizler. Su ile ilişkisi bu sahnede sakinleşmeye çalıştığının işaretini verir. Bu noktada beyazlar içinde Carrie'nin annesi görünür.

Barbara Creed'in dediği gibi Margaret White, Carrie'yi kucakladığında cinsel hayatına dair anlattığı hikâyelerle ve kadınların nasıl kirli mahlûklar olduğuyula ilgili sarf ettiği sözlerle tam da Carrie'ye son duasını etmesini telkin eden bir cellât görünümündedir(28). Bu haliyle filmde Ortaçağ düşüncesini temsil eden Margaret White, Carrie'nin kadınlığından gelen cadılığına son vermek ve onu cadılık günahun-

dan kurtarmak istediğini belli eder. Ancak tersine Carrie cadılığından kaynaklanan telekinetik güçleri sayesinde Margaret White'ı çarmıh pozisyonunda içinde kaybolduğu karanlıktan kurtarır. Margaret White çarmıh pozisyonunda can verirken ölümünden orgazmik bir zevk aldığını belli ederek, melankolik bir kişilik izlenimi verir. Dahası Carrie'nin melankolisine sebep olan ana melankoli kaynağı aslında Margaret White'ın içinde gizlidir. Tüm yaşananların ardından Carrie, annesinin cesedini kucaklayarak süpürge dolabına kapanır. Özel güçlerini kullanarak önce evi başlarına yıkan Carrie, sonra da her şeyi ateşe verir.

Sonuç olarak, spor salonunda yaşanan facianın ardından sınıf arkadaşlarından Sue'nun (Amy Irving) gördüğü rüya, Carrie'nin melankolinin esas elementi olan toprakla ilişkisinin altını çizer niteliktedir. Bu rüyada Carrie'nin evine doğru yol alan beyazlar içindeki Sue, ev yerine bir çukurla karşılaşır. Bu çukurun üzerinde 'Cehennemde yan Carrie White' yazılı bir tabela dikilmiştir. Bu tabelanın altına çiçek bırakmaya niyetlenen Sue, bir anda toprağın altından çıkan Carrie'nin eliyle irkilir. Carrie, sonunda en başından beri içinde bulunduğu melankolik ruh haliyle birebir bütünleşmiş, melankolinin elementi toprakla bir olmuştur. Dahası ölümü Ortaçağ'da Weyer'in melankoliden muzdarip olduklarını düşündüğü cadı kadınlar gibi yanarak gerçekleşmiştir.

NOTLAR

1. Serol TEBER, **Melankoli: Normal Bir Anomali**. Say Yayınları, İstanbul, 2004. ss. 161-162.
2. Dörthe BİNKERT, **Melankoli Kadındır**. Çev.: İlnur İgan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999. s. 102.
3. S. TEBER, **Melankoli: Normal Bir Anomali**, s. 100.
4. Halk arasında âdet görme ya da aybaşı olarak bilinen *menstruasyon*, kadınlarda, rahmin iç yüzeyinde, döllenmiş yumurtanın rahme yapışması ve beslenmesi amacıyla oluşan damar ve dokuların kan ile birlikte her ay, vücuttan atılması sürecidir.
5. D.BİNKERT, **Melankoli Kadındır**, s. 110,
6. A.g.y., s. 110.
7. S. TEBER, **Melankoli: Normal Bir Anomali**, s. 100
8. D.BİNKERT, **Melankoli Kadındır**, ss. 115-116.
9. A.g.y.,s. 117.
10. A.g.y., s. 117.
11. A.g.y., s.117.

12. Barbara CREED, "Woman As Witch: Carrie." **The Monstrous Feminine**. Routledge, New York, 1993. s. 74.
13. Akın HAYDAR, **Ortaçağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı**. Dost Kitapevi, Ankara, 2001. s. 124.
14. S. TEBER, **Melankoli: Normal Bir Anomali**, s. 117.
15. Türkçe'de iblis bilimci olarak adlandırılabilir olan *demonolog*, cin, iblis gibi dünya dışı varlıkları bilimsel olarak inceleyen bilim insanlarına verilen isimdir.
16. S. TEBER, **Melankoli: Normal Bir Anomali**, s. 144.
17. Ortaçağ'a ait Latince bir terim olan *acedia*, halsizlik, çevreye karşı ilgisizlik ve duyarsızlık hali olarak tanımlanır. Yedi ölümcül günahın biri sayılan *acedia*, dua edemeyecek ya da çalışamayacak kadar halsiz olma durumudur.
18. S. TEBER, **Melankoli: Normal Bir Anomali**, s. 168.
19. Arapça'da parlak anlamına gelen *Lamia*, farklı mitolojilerde çocukları yediğine inanılan dişi bir iblis olarak tanımlanır.
20. P. Brian LEVACK. "Johann Weyer: Witches As Melancholics, 1563." **The Witchcraft Sourcebook**, Ed. Levack, P. Brian. Routledge, Londra, 2004, ss. 277-284.
21. Yunanca kökenli bir kelime olan *telekinezi*, maddelere düşünce gücüyle etki edebilme kabiliyetine denir.
22. S. TEBER, **Melankoli: Normal Bir Anomali**, s. 100.
23. A.g.y., s. 100.
24. B. CREED, "Woman As Witch: Carrie.", s. 80.
25. Tıbbi bir terim olan *mani*, kişinin depresyon sürecinde muhakeme yeteneğini kaybederek, normalin üzerinde bir enerjiyle, abartılı, aşırı coşkulu ve pervasız davranışlar sergilemesine denir.
26. Sigmund FREUD, "Mourning and Melancholia", **On Metapsychology : The Theory of Psychoanalysis : Beyond the Pleasure Principle the Ego and the ID and Other Works**. Penguin, Harmondsworth, 1991. ss. 251-268 (Türkçe baskısı: Freud, Sigmund. "Yas ve Melankoli", **Metapsikoloji Haz İlkesinin Ötesinde, Ego ve İd ve Başka Yapıtlar**, Çev.: Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi, İstanbul, 2000.)
27. A.g.y., s. 256.
28. B. CREED, "Woman As Witch: Carrie.", s. 82.

'Caryl Churchill', 'Top Girls' (Zirvedeki Kızlar)'ın yazarı.